

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад
«Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка»**

**Навчально-науковий інститут природничих
і аграрних наук**

Кафедра хімії, географії та наук про Землю

І. В. Чередниченко

**ГЕОМОРФОЛОГІЯ І
ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО**

**Методичні рекомендації до вивчення освітнього
компонента для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освітньої програми
«Географія»**

Полтава, 2024

Геоморфологія і ландшафтознавство: методичні рекомендації до вивчення освітнього компонента для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Географія». Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 42 с.

Укладачі:

Чередниченко І. В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Рецензенти:

Кошкалда І. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління земельними ресурсами, геодезії та кадастру Державного біотехнологічного університету.

Карпенко Т. А. – доктор філософії з наук про Землю, старший викладач кафедри географії та методики її навчання Криворізького державного педагогічного університету.

Методичні рекомендації до вивчення освітнього компонента для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Географія» містять в собі завдання, що мають різний рівень складності, та спрямовані на розвиток професійних навичок у здобувачів вищої освіти.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Затверджено на засіданні кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», протокол № 3 від 04.03.2024 р.

Ухвалено Вченою Радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», протокол № 9 від 29.03.2024 р.

© Чередниченко І. В., 2024

© ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2024

ЗМІСТ

Вступ	5
Практична робота 1. Вступ до геоморфології	6
Практична робота 2. Загальна характеристика рельєфу Землі	7
Практична робота 3. Фактори рельєфоутворення	9
Практична робота 4. Тектонічні рухи земної кори	11
Практична робота 5. Вулканічний рельєф	13
Практична робота 6. Морфоструктурний рельєф рівнинних областей	15
Практична робота 7. Морфоструктурний рельєф гірських областей	17
Практична робота 8. Ландшафтна сфера Землі	19
Практична робота 9. Основні ландшафтоутворювальні природні компоненти і процеси	21
Практична робота 10. Основні закономірності ландшафтної диференціації території	23
Самостійна робота	25
Глосарій	27
Список рекомендованої літератури	29
Додатки	31

ВСТУП

Дисципліна «Геоморфологія і ландшафтознавство» вивчається на 1 курсі у 2 семестрі.

Кількість кредитів ECTS, передбачених на вивчення курсу – 4,0. Загальна кількість лекцій для здобувачів вищої освіти денної форми навчання – 24 години, практичних робіт – 24 години, на самостійну роботу передбачено 72 години.

Метою вивчення курсу «Геоморфологія і ландшафтознавство» є розгляд усіх рельєфотвірних процесів зовнішньої та внутрішньої динаміки, а також сучасних уявлень про геоморфологічну будову Землі, морфолітогенетичні процеси та речовинно-генетичні характеристики відкладів гірських порід; характеристика головних генетичних типів та динаміки рельєфу формування системи спеціальних знань та практичних навичок у галузі аналізу та планування сучасних ландшафтів з урахуванням факторів їх функціонування.

Готуючись до практичних занять, необхідно вивчити матеріал підручників та рекомендованих посібників, виписати терміни та поняття, вивчити їх визначення.

На кожному практичному занятті здійснюється контроль за виконанням як самостійної, так і аудиторної роботи.

Заохочувальні бали здобувач вищої освіти одержує за виконання індивідуального завдання творчого характеру, передбаченого у кожній практичній роботі.

При врахуванні одержаних за весь курс балів визначається загальний бал, який є підставою для екзаменаційної оцінки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1

Тема: Вступ до геоморфології.

Мета заняття полягає в ознайомленні основ цієї науки, розумінні процесів та форм рельєфу на Землі, а також в розвитку аналітичних та практичних навичок у роботі з геоморфологічними даними.

Питання для обговорення:

1. Що включає в себе предмет геоморфології та які основні аспекти цієї науки?
2. Які головні процеси формування рельєфу вивчає геоморфологія?
3. Які фактори впливають на формування рельєфу Землі, і чому це важливо для розуміння природних та географічних явищ?
4. Як геоморфологія взаємодіє з іншими географічними дисциплінами, такими як кліматологія, гідрологія, біогеографія тощо?
5. Які методи та інструменти використовуються в геоморфології для дослідження рельєфу?
6. Як геоморфологія сприяє вирішенню конкретних проблем, таких як управління водними ресурсами, прогнозування природних катастроф, розробка туристичних маршрутів тощо?
7. Які зміни в рельєфі спостерігаються внаслідок природних та антропогенних впливів, і як це впливає на середовище і суспільство?
8. Які геоморфологічні особливості пов'язані з тектонічними рухами?
9. Які геоморфологічні ознаки вказують на наявність глобальних кліматичних змін у минулому?
10. Які геоморфологічні особливості свідчать про глобальні зміни у рівні моря?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).
2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Користуючись відеохостингом «YouTube» знайти відео про одну із вищезазначених (подібних) тем (розділ «Питання для обговорення»). У разі незнаходження, створити власне відео на вищезазначені теми (розділ «Питання для обговорення»). Презентувати знайдене або власно створене відео на занятті.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

Тема: Загальна характеристика рельєфу Землі.

Мета заняття: розгляд різноманітних аспектів рельєфу та його впливу на природу та життя людей.

Питання для обговорення:

1. Що таке рельєф і чому він важливий для вивчення геоморфології та інших наук?
2. Які основні компоненти складають рельєф Землі?
3. Які основні фактори впливають на формування рельєфу?
4. Які головні типи рельєфу можна виділити, і як вони відрізняються один від одного?
5. Які процеси призводять до змін у формі та структурі рельєфу?
6. Які інструменти та методи використовуються для картографування та аналізу рельєфу?

7. Які наслідки можуть мати зміни в рельєфі для природи та суспільства?

8. Які основні типи рельєфу існують і як їх можна класифікувати?

9. Яким чином людська діяльність впливає на рельєф та які можуть бути наслідки антропогенного впливу?

10. Як відрізнити старий від молодого рельєфу та як це пов'язано з геологічною історією території?

Завдання:

Потрібно обрати певну територію і зробити доповідь (5-7 хв.). Ваша робота повинна містити опис основних форм рельєфу, характеристику геоморфологічних процесів, які його формують, а також вплив людської діяльності на ландшафт.

Кроки:

1. Вибір території: Оберіть конкретну територію для аналізу. Це може бути ваш рідний край, місце, де ви живете, або будь-яка інша цікава зона.

2. Опис форм рельєфу: Детально опишіть основні форми рельєфу на обраній території, такі як гори, долини, рівнини, хребти, узвишся, долини річок тощо. Вкажіть їхні розміри, висоту та відносні висотні різниці.

3. Аналіз геоморфологічних процесів: Розгляньте процеси, які спричиняють формування рельєфу на даній території. Це можуть бути геологічні процеси, ерозія, вивітрювання, тектоніка плит, а також гідрологічні процеси, такі як річкова ерозія, льодовикова діяльність тощо.

4. Вплив людської діяльності: Оцініть вплив людської діяльності на рельєф обраної території. Це може включати експлуатацію природних ресурсів, зміни

використання землі, будівництво інфраструктури, лісозаготівлі, гірські розробки тощо.

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Користуючись відеохостингом «YouTube» знайти відео про одну із вищезазначених (подібних) тем (розділ «Питання для обговорення»). У разі незнаходження, створити власне відео на вищезазначені теми (розділ «Питання для обговорення»). Презентувати знайдене або власно створене відео на занятті.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3

Тема: Фактори рельєфоутворення.

Мета заняття: розгляд різноманітних аспектів рельєфу та його впливу на природу та життя людей.

Питання для обговорення:

1. Які головні фактори впливають на формування рельєфу?
2. Як геологічні процеси впливають на формування рельєфу?
3. Як впливає клімат на рельєф та які процеси він спричиняє?
4. Як гідрологічні системи впливають на рельєф?
5. Яку роль відіграють тектонічні рухи в рельєфоутворенні?
6. Як ерозія та вивітрювання впливають на формування рельєфу?
7. Які антропогенні фактори можуть впливати на рельєф?
8. Які відмінності у рельєфі можна спостерігати в різних географічних областях?

9. Які процеси відбуваються в горах, що призводять до формування їх рельєфу?

10. Які впливи має рослинність на рельєф?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

Створити 3D-модель рельєфу.

1. Фізичне моделювання:

- Використайте різноманітні матеріали, такі як глина, пластилін, пісок або земля, для створення фізичної моделі рельєфу.

- Виберіть підкладку, наприклад, дерев'яну дошку або пінополістирен, на яку ви будете моделювати рельєф.

- За допомогою інструментів, таких як лопатки, ножі для маси, формуйте поверхню, створюючи гори, долини, річки тощо.

- Цей метод особливо корисний для шкільних проєктів або невеликих макетів.

2. Комп'ютерне моделювання:

- Використайте спеціальні програми для комп'ютерного моделювання, такі як Blender, SketchUp, Autodesk Maya, або інші.

- За допомогою інструментів цих програм створюйте тривимірні моделі рельєфу, встановлюючи висоти, форми та деталі.

- Використовуйте текстури та матеріали, щоб надати рельєфу реалістичний вигляд.

- Цей метод може бути складнішим, але він надає більше можливостей для деталізації та редагування вашої моделі.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 4

Тема: Тектонічні рухи земної кори. Землетруси.

Мета заняття: забезпечення студентів необхідними знаннями про тектонічні рухи та землетруси, а також підготувати їх до ефективної реакції у випадку надзвичайних ситуацій, пов'язаних з цими природними явищами.

Питання для обговорення:

1. Що таке тектонічні рухи земної кори і як вони впливають на геологічну будову земної поверхні?
2. Які основні типи тектонічних плит і як вони взаємодіють між собою?
3. Що таке землетрус і як він виникає внаслідок тектонічних рухів?
4. Які фактори впливають на силу та магнітуду землетрусу?
5. Які наслідки може мати землетрус для людей та природного середовища?
6. Як можна передбачити землетруси і які методи захисту від них існують?
7. Які регіони світу найбільш піддаються ризику землетрусів і чому?
8. Які основні етапи відновлення після землетрусу і які заходи можуть бути прийняті для зменшення наслідків?
9. Які роль мають будівельні норми та технології в запобіганні руйнівним наслідкам землетрусів?

10. Як землетруси впливають на географічні форми земної поверхні та ландшафти?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).
2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

Створення інформаційної презентації про тектонічні рухи та землетруси у вигляді газети.

Інструкції:

- Оберіть назву газети, яка відобразатиме тему тектонічних рухів і землетрусів.
- Розробіть заголовки та підзаголовки для кожної статті.
- Створіть кілька статей, що охоплюють такі аспекти:
 - Огляд тектонічних рухів: пояснення основних концепцій та механізмів тектонічних рухів земної кори.
 - Як виникають землетруси: опис процесу виникнення землетрусів через тектонічні рухи.
 - Наслідки землетрусів: огляд руйнівного впливу землетрусів на людей, будівлі та природне середовище.
 - Заходи захисту: рекомендації щодо попередження та захисту від землетрусів.
 - Додайте ілюстрації, схеми, діаграми та фотографії для візуального підкріплення кожної статті.
 - Підготуйте короткий розділ "Цікаві факти" з цікавими та несподіваними відомостями про землетруси та тектонічні рухи.
- Зібрати всі статті та ілюстрації разом у вигляді газети.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 5

Тема: Вулканічний рельєф.

Мета заняття: розширити знання студентів про вулканічні процеси та їх вплив на земну поверхню, а також підготувати їх до свідомого ставлення до природних явищ та вміння ефективно взаємодіяти з вулканічним середовищем.

Питання для обговорення:

1. Які основні типи вулканів існують і як вони відрізняються один від одного?
2. Які процеси призводять до формування кальдер, стратовулканів та щитових вулканів?
3. Які географічні області найбільш схильні до виникнення вулканів і чому?
4. Які наслідки можуть мати вулканічні виверження для ландшафту та природи?
5. Як вулканічний рельєф впливає на життя людей, їхній промисловий та сільськогосподарський сектор?
6. Які заходи безпеки рекомендується дотримуватися в районах з активним вулканічним рельєфом?
7. Які методи дослідження використовуються для моніторингу вулканічних діяльностей і передбачення вивержень?
8. Як вулканічні області впливають на туризм та місцеву економіку?
9. Як вулканічні процеси впливають на клімат і навколишнє середовище?
10. Які приклади вулканічного рельєфу можна навести з різних куточків світу?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).
2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Користуючись відеохостингом «YouTube» знайти відео про одну із вищезазначених (подібних) тем (розділ «Питання для обговорення»). У разі незнаходження, створити власне відео на вищезазначені теми (розділ «Питання для обговорення»). Презентувати знайдене або власно створене відео на занятті.
2. Створення вулканічної моделі.

Інструкції:

1. Вибір матеріалів:

Пластилін, глина або глиниста ґрунтовка для моделювання форми вулкану.

- Пляшка або маленька пляшечка з вузьким горлом для створення кратеру.
- Липучий папір, папір-маше або газетні стрічки для надання текстури та реалістичного вигляду вулканічному кратеру.
- Акрилові фарби або фарби на водній основі для фарбування та додавання деталей до моделі.

2. Підготовка робочого місця:

- Захистіть робочу поверхню папером або пластиком, щоб запобігти забрудненню.
- Приготуйте всі необхідні інструменти та матеріали, щоб мати їх під рукою під час роботи.

3. Створення основи вулкану:

- Сформуєте форму вулкану з пластиліну або глини. Ви можете обирати будь-яку форму, яка вам

подобається: конусоподібний, стратовулкан, щитовий вулкан тощо.

- Вдавіть пляшечку або маленьку пляшку в середину вершини вулкану, щоб створити кратер.

4. Надання текстури та деталізація:

- Використовуйте липучий папір, папір-маше або газетні стрічки, щоб накрити кратер та основу вулкану, надаючи їм текстуру та реалістичний вигляд.

- Додайте додаткові деталі, такі як порожнини, тріщини або дерева, щоб підкреслити активність вулкану.

5. Фарбування:

- Фарбуйте свою модель вулкану з використанням акрилових фарб або фарб на водній основі, намагаючись зробити її якомога реалістичнішою. Використовуйте різні кольори для підкреслення деталей та ефектів.

6. Додавання "лави":

- Якщо ви хочете, можете додати ефект лави, використовуючи червону або помаранчеву фарбу, яка розливається з кратера вниз вулкану.

7. Додаткові деталі:

- Додайте будь-які інші деталі або аксесуари, які ви бажаєте, наприклад, фігурки людей або тварин, рослинність тощо, щоб надати контекст та масштаб вашій моделі.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 6

Тема: Морфоструктурний рельєф рівнинних областей.

Мета заняття: детальний розгляд аспектів морфоструктури рельєфу рівнинних територій, включаючи процеси, що його формують, особливості геоморфологічних структур, взаємозв'язок з гідрографією,

кліматом та ґрунтами, а також його вплив на людську діяльність та природне середовище.

Питання для обговорення:

1. Які основні геоморфологічні форми можна знайти в рівнинних областях, і як вони відрізняються одна від одної?

2. Які процеси призводять до формування рівнинного рельєфу, і як вони впливають на його структуру та вигляд?

3. Які фактори геологічної будови, клімату, гідрології та рослинності впливають на формування рівнинного рельєфу?

4. Як рівнинний рельєф впливає на розвиток сільського господарства та інфраструктуру?

5. Які механізми ерозії та відкладення впливають на еволюцію рівнинного рельєфу?

6. Які особливості рівнинного рельєфу в різних частинах світу і чому вони виникають?

7. Які методи вивчення та картографування використовуються для аналізу рівнинного рельєфу?

8. Які екологічні проблеми пов'язані з розвитком людської діяльності в рівнинних регіонах і як вони впливають на рельєф?

9. Які різноманітні елементи ландшафту можна спостерігати в рівнинних областях, окрім основних форм рельєфу?

10. Які можливості використання рівнинного рельєфу для рекреації та туризму існують?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

3. Порівняти різні рівнинні регіони з різних частин світу (наприклад, Амазонську долину, рівнини Середнього Заходу США, райони річок Дніпро та Волга) і зробити висновки про їхні схожість та відмінності.

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Користуючись відеохостингом «YouTube» знайти відео про одну із вищезазначених (подібних) тем (розділ «Питання для обговорення»). У разі незнаходження, створити власне відео на вищезазначені теми (розділ «Питання для обговорення»). Презентувати знайдене або власно створене відео на занятті.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 7

Тема: Морфоструктурний рельєф гірських областей.

Мета заняття: полягає в тому, щоб детально вивчити особливості формування та характеристики рельєфу в гірських регіонах.

Питання для обговорення:

1. Які основні геоморфологічні форми характеризують гірський рельєф?

2. Які процеси формування гірського рельєфу відбуваються через дію ерозії та тектонічної активності?

3. Які геологічні процеси впливають на формування гірського рельєфу, такі як фоліація, ліфти, обвали тощо?

4. Які головні гірські структури можна спостерігати у гірських областях, такі як хребти, вершини, валуни тощо?

5. Як впливає клімат на формування та еволюцію гірського рельєфу, зокрема через дію льодовиків та снігових уступів?

6. Які особливості гідрологічного режиму гірських областей впливають на формування рельєфу?

7. Які види ґрунтів можна знайти в гірських областях та як вони впливають на морфоструктуру?

8. Як гірський рельєф впливає на розташування та розвиток різноманітних екосистем, таких як ліси, альпійські луки, пустелі тощо?

9. Як гірський рельєф використовується людиною для економічної діяльності, такої як туризм, сільське господарство, гідроенергетика тощо?

10. Які методи вивчення та аналізу використовуються для дослідження морфоструктури гірських областей та їхнього впливу на природне та людське середовище?

Завдання:

1. Вивчити основні геоморфологічні форми гірського рельєфу, такі як хребти, долини, вершини, схили, скали, льодовики тощо, та зробити доповідь (5-10 хв.)

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Підготувати презентацію про морфоструктурний рельєф одного конкретного гірського регіону або ландшафту.

Інструкції:

1. **Вибір регіону:** Оберіть гірський регіон, який вас цікавить, наприклад, Альпи, Гімалаї, Анди, Рокі, Карпати тощо.

2. **Дослідження геоморфологічних форм:** Вивчіть основні геоморфологічні форми цього регіону, такі як хребти, вершини, кари, ущелини тощо, і дізнайтеся, як вони були сформовані.

3. **Аналіз тектонічних процесів:** Вивчіть вплив тектонічних процесів на формування рельєфу цього регіону. Дослідіть, які гірські структури або геологічні формації можна спостерігати в цьому регіоні.

4. **Дослідження клімату та гідрології:** Вивчіть вплив клімату та гідрологічних процесів на рельєф гірського регіону, зокрема на формування льодовиків, річок та озер.

5. **Аналіз впливу людської діяльності:** Дослідіть вплив людської діяльності на гірський рельєф обраного регіону, такий як туризм, промисловість, сільське господарство тощо.

6. **Підготовка презентації:** Зберіть ваші дослідження та аналіз у презентації, включаючи ілюстрації, графіки та карти, щоб показати ключові аспекти морфоструктури гірського рельєфу в цьому регіоні.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 8

Тема: Ландшафтна сфера Землі.

Мета заняття: ознайомитися з різноманітністю ландшафтів на Землі, включаючи гірські, рівнинні, водні, пустельні, лісові тощо. Вивчити фізичні процеси, такі як ерозія, вітрова та водна дія, тектонічна активність, які впливають на формування ландшафтів.

Питання для обговорення:

1. Що таке ландшафт і які основні складові його структури?
2. Які фактори впливають на формування різноманітності ландшафтів на Землі?
3. Які типи ландшафтів можна виділити на планеті, і як вони відрізняються між собою?
4. Які процеси впливають на зміну ландшафтів з часом?
5. Як людська діяльність впливає на ландшафти та їхні ресурси?
6. Які виклики та можливості виникають у зв'язку з управлінням та охороною ландшафтів?
7. Які взаємозв'язки існують між різними типами ландшафтів і кліматом?
8. Як впливає географічне розташування на розподіл різних типів ландшафтів на Землі?
9. Які особливості ландшафтів можна спостерігати в різних географічних регіонах (наприклад, в горах, на плато, в пустелях, на берегах водоймищ)?
10. Які можливості для сталого розвитку та збереження природних ландшафтів існують у сучасному світі?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).
2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

1. Користуючись відеохостингом «YouTube» знайти відео про одну із вищезазначених (подібних) тем (розділ «Питання для обговорення»). У разі незнаходження,

створити власне відео на вищезазначені теми (розділ «Питання для обговорення»). Презентувати знайдене або власно створене відео на занятті.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 9

Тема: Основні ландшафтоутворювальні природні компоненти і процеси.

Мета заняття: полягає в ознайомленні з основними природними чинниками та процесами, які впливають на формування ландшафтів на планеті Земля.

Питання для обговорення:

1. Які природні фактори впливають на формування ландшафтів на Землі?
2. Які процеси грають ключову роль у ландшафтоутворенні, і як вони взаємодіють між собою?
3. Як впливає клімат на формування різних типів ландшафтів?
4. Які геоморфологічні процеси сприяють формуванню рельєфу на Землі?
5. Як річкові та вітрові процеси впливають на еволюцію ландшафтів?
6. Які фактори визначають типи ґрунтів, які розвиваються в певних ландшафтах?
7. Як водні ресурси впливають на формування різних типів ландшафтів і їхню екологічну стійкість?
8. Які процеси тектонічної активності впливають на геоморфологічний облік ландшафтів?
9. Яким чином природні процеси впливають на біорізноманіття та екосистеми у різних ландшафтах?

10. Які головні виклики та проблеми пов'язані з людською діяльністю та природними процесами у ландшафті?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

Створення екологічного посібника "Мій регіон: вивчення ландшафту та його еволюції".

Вивчити ландшафтний регіон, обрати по бажанню (наприклад, їхнє місце проживання або будь-який інший регіон, який вважаєте зацікавим). Посібник повинен містити наступні розділи:

1. **Введення в ландшафт:** Опис регіону, його географічне розташування, кліматичні особливості, геологічна будова тощо.

2. **Основні ландшафтоутворювальні процеси:** Пояснення та опис основних природних процесів, що впливають на формування ландшафту в даному регіоні (ерозія, вітрові та водні процеси, тектонічна активність тощо).

3. **Топографія та рельєф:** Опис рельєфу регіону, включаючи гори, долини, річки, озера тощо.

4. **Роль людини у формуванні ландшафту:** Вивчення впливу людської діяльності на ландшафт даного регіону (урбанізація, сільське господарство, промисловість тощо).

5. **Збереження та управління ландшафтом:** Пропозиції щодо збереження природних ресурсів та використання ландшафту в екологічно сталий спосіб.

Створити посібник у формі презентації, буклету, відео чи веб-сайту, використовуючи текст, зображення, графіки та ілюстрації.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 10

Тема: Основні закономірності ландшафтної диференціації території.

Мета заняття: полягає в ознайомленні з основними поняттями та ідеями, пов'язаними з ландшафтною диференціацією, такими як ландшафтні одиниці, компоненти ландшафту та їх взаємозв'язки. Розглянути вплив природних процесів, таких як клімат, геологічна будова, рельєф, гідрологія тощо, а також вплив людської діяльності на формування ландшафту.

Питання для обговорення:

1. Які природні фактори впливають на ландшафтну диференціацію території?
2. Як впливає клімат на формування ландшафтів та їх різноманітність?
3. Як геологічна будова впливає на розподіл ландшафтних типів?
4. Як рельєф впливає на формування різноманітних ландшафтів?
5. Які різновиди ґрунтів характерні для різних ландшафтних зон?
6. Як гідрологічні процеси впливають на розподіл водойм та вологомістких ландшафтів?
7. Які природні катаклізми (наприклад, землетруси, вулканічна активність) можуть впливати на формування ландшафтів?

8. Які антропогенні фактори впливають на ландшафтну диференціацію території?

9. Які основні типи ландшафтів характерні для вашого регіону?

10. Які природоохоронні заходи можуть бути вжиті для збереження різноманітності ландшафтів у вашому регіоні?

Завдання:

1. Зробити презентацію (5-10 слайдів) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

2. Зробити доповідь (5-10 хв.) на одну із вищезазначених тем (розділ «Питання для обговорення»).

Індивідуальні завдання творчого характеру:

Створення ландшафтного профілю обраної території.

Вибрати певний регіон або територію та скласти детальний опис його ландшафтної структури, враховуючи основні природні та антропогенні компоненти. Такий профіль може включати:

1. **Опис природних факторів:** Кліматичні особливості, геологічна будова, рельєф, гідрологічні системи, ґрунти, рослинність та фауна.

2. **Вивчення антропогенного впливу:** Перелік господарських діяльностей, зміни в ландшафті внаслідок людської діяльності (сільське господарство, промисловість, урбанізація тощо).

3. **Аналіз ландшафтної різноманітності:** Визначення різних типів ландшафтів, їх особливостей та взаємозв'язків.

4. **Розробка рекомендацій з охорони та відновлення ландшафту:** Запропонувати заходи для

збереження та відновлення природної різноманітності ландшафту території.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Кожен здобувач вищої освіти денної та заочної форми навчання виконує реферат в рамках самостійної роботи з дисципліни «Геоморфологія і ландшафтознавство».

Мета написання реферату – закріпити, поглибити та узагальнити знання, отримані під час навчання та в процесі самостійного опрацювання матеріалу.

Кожен реферат складається з трьох питань.

Виконаний реферат здобувач вищої освіти здає особисто на перевірку викладачу (керівнику курсу) або прикріплює файлом (формат Word або PDF) у розділі «Самостійна робота» на освітньому порталі «Moodle» ЛНУ імені Тараса Шевченка у курсі «Геоморфологія і ландшафтознавство» для перевірки викладачем і оцінювання роботи.

Після перевірки роботи здобувач на занятті, публічно, захищає реферат у співбесіді з викладачем та дискусії з одногрупниками.

Вибір теми реферату здійснюється згідно списку в журналі. Наприклад, здобувач на прізвище Акуленко отримує питання, під цифрою один.

Рекомендації для виконання реферату:

Робота виконується у вигляді реферату із зазначенням плану та переліку використаної літератури.

Дослівне переписування матеріалу з підручників не допускається. Матеріал має бути творчо опрацьований. Також не допускається копіювання інформації з

електронних джерел без посилань на такі. Реферат оформлюється в окремому зошиті чи на аркушах формату А4.

Робота повинна бути виконана охайно, без скорочення у ній слів. У кінці здобувач проставляє особистий підпис і дату виконання роботи.

Обсяг реферату становить 15–20 сторінок тексту (формат А4) комп'ютерного набору з інтервалом 1,5, або 20–25 рукописних сторінок, написаних розбірливим почерком.

Відповіді повинні бути вичерпними, з обов'язковим наведенням формул, таблиць, схем, рисунків тощо.

Реферат потрібно писати розбірливо, охайно і самостійно.

Вибір питань для реферату:

1) Формування рельєфу планети Земля та його основні процеси.

2) Вплив тектонічної активності на формування геоморфологічних структур.

3) Ерозійні процеси та їх роль у формуванні ландшафту.

4) Геоморфологічні особливості конкретного регіону (наприклад, гірські райони, пустелі, рівнини тощо).

5) Роль льодовиків у формуванні ландшафту: від льодовикових періодів до сучасності.

6) Поняття ландшафту та його структурні компоненти.

7) Взаємозв'язок природних та антропогенних чинників у формуванні ландшафту.

8) Екологічні аспекти ландшафтознавства: збереження природних ресурсів та біорізноманіття.

9) Ландшафтна пам'ятка як об'єкт природно-культурного національного спадку.

10) Аналіз та класифікація ландшафтів певного регіону.

ГЛОСАРІЙ

Абіотичні чинники: Неживі фактори, такі як клімат, рельєф, ґрунтова та гідрологічна системи, які впливають на формування ландшафту.

Абразія: Ерозійний процес, що включає механічне зношування поверхні порід або ґрунту внаслідок тертя або ударів.

Акумуляція: Процес нагромадження та відкладення матеріалів, таких як відламки, пісок, глина, на певній території.

Біотичні чинники: Всі органічні живі організми та їх взаємодія з навколишнім середовищем.

Геологічна будова: Склад та структура гірських порід та гірських формацій у конкретній території.

Геоморфологія: Наука, що вивчає форми рельєфу Землі та процеси їх утворення.

Гідрологічна система: Система водойм, водозбірних басейнів та водних потоків у певній території.

Гірський хребет: Довга гірська формація, яка складається з вершин та схилів, і яка може бути частиною гірського ланцюга.

Денудація: Процес вивітрювання та руйнування порід, що відбувається без участі транспортування.

Депресія: Географічна область зі зниженим рівнем земної поверхні, така як басейн річки або озеро.

Ерозія: Процес видалення і транспортування ґрунту або порід під впливом води, вітру або льодовиків.

Ландшафт: Певна частина поверхні землі, що має характерні особливості та складається з різноманітних природних і антропогенних елементів.

Ландшафтна сфера: Область або зона земельної поверхні, що має спільні особливості і властивості.

Морфогенез: Процес формування та еволюції рельєфу під впливом різних геологічних, кліматичних та біологічних чинників.

Морфогенні процеси: Процеси, що призводять до формування і модифікації рельєфу та ландшафту (наприклад, ерозія, денудація, акумуляція).

Педологія: Наука, що вивчає утворення, структуру та властивості ґрунтів.

Рельєф: Поверхнева форма земної кори, яка виникла під впливом різних факторів (ерозії, тектонічних рухів, впливу води, вітру тощо).

Сейсмічна активність: Виявлення землетрусів та інших тектонічних подій на певній території.

Тектоніка: Галузь геології, що вивчає будову земної кори та тектонічні рухи.

Тектонічний рух: Рухи земної кори, що виникають внаслідок тектонічних сил, таких як зсуви, спрацьовування, підняття або опускання.

Топографія: Детальна фізична характеристика поверхні Землі, включаючи рельєф, водні об'єкти та інші природні ознаки.

Фізико-географічні умови: Комплекс природних умов, що визначають характер рельєфу, клімату, ґрунтів, водних ресурсів та інших аспектів ландшафту.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воловик В. М. Ландшафтознавство: курс лекцій. Вінниця: Твори, 2018. 254 с.
2. Гродзинський М. Д. Ландшафтознавство. / М. Д. Гродзинський, О. В. Савицька К.: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2008. 319 с.
3. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2005. – 124 с.
4. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Частина І. Глобальне антропогенне ландшафтознавство / Г. І. Денисик. Вінниця: ПП «ГД Едельвейс і К», 2012. 336 с.
5. Ковалишин Д. І. Основи і методи наукових досліджень у фізичній географії: Навчальний посібник / М. Я. Сивий, М. Р. Питуляк, М. В. Питуляк та ін. Тернопіль: Астон, 2014. 260 с.
6. Кравчук Я. С. Геоморфологія Полонинсько-Чорногірських Карпат: Монографія. /Я. С. Кравчук – Львів, Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 188 с.
7. Ландшафтознавство. Навчально-методичний посібник. Упорядники: Питуляк М. Р., Питуляк М. В. Тернопіль, ТНПУ. 2017. 120 с.
8. Міллер Г. П., Петлін В. М., Мельник А. В. Ландшафтознавство: теорія і практика. Львів вид-во ЛНУ, 2002. 172 с.
9. Міхелі С. В. Основи ландшафтознавства: курс лекцій для студентів географічних спеціальностей педагогічних вищих навчальних закладів. Київ-Кам'янець-Подільський: «Абетка-Нова», 2002. 184 с.
10. Рельєф України. Навчальний посібник / [Б. О. Вахрушев, І. П. Ковальчук, О. О. Комлев, Я. С. Кравчук, Е. Т. Палієнко, Г. І. Рудько, В. В. Стецюк]; За загальною

редакцією В. В. Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.

11. Колтун О. В. Вступ до геоморфології: навч. посіб. / О. В. Колтун. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 80 с.

12. Павлова Т. С. Геоморфологія: терміни й поняття (коментар): Навч. посіб. Львів, 2009. 284 с.

13. Рельєф України. Навчальний посібник / Б. О. Вахрушев, І. П. Ковальчук, О. О. Комлев та ін. / заг. ред. В. В. Стецюка. К.: Видавничий Дім Слово, 2010. 688 с.

14. Рудько Г. І., Адаменко О. М., Чепіжко О. В., Крочак М. Д. Геологія з основами геоморфології: підруч. для студ. екол. і геогр. спец. Чернівці: Букрек, 2010. 400 с.

15. Сивий М. Я., Дем'янчук П. М. Геологія з основами геоморфології: підручник. Тернопіль: Осадца, 2021. 416 с.

16. Стецюк В. В., Ковальчук І. П. Основи геоморфології / за ред. О. М. Маринича. К.: Вища школа, 2005. 465 с.

17. Стецюк В. В., Міхелі С. В., Ткаченко Т. І. Геоморфологія: навч. посіб. К.: ВГЛ Обрії, 2008. 230 с. 8. Сучасна динаміка рельєфу України / за ред. проф. В. П. Палієнко. К.: Наук. думка, 2005. 266 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none">1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none">1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою :

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
Три автори	<p>1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p> <p>2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани Здобувачів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p>
Автор(и) та редактор(и) / упоряд-	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
ники	<p>ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. URL:</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
нормативні документи	<p>https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28,</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України,</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Землянщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p>
Частина видання: книги	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p>
Частина видання: матеріалів конференцій (тези,	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
доповіді)	<p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формування толерантного свідомості в суспільстві</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Київ, 2011. С. 145–150.</p>
Частина видання: довідкового видання	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Частина видання: продовжаного видання	<p>1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки.</i> Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій.</i> Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права.</i> 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України.</i> 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics.</i> 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757 (дата звернення: 15.11.2017).</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

Навчально-методичне видання

Чередниченко Ірина Василівна

ГЕОМОРФОЛОГІЯ І ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО

Методичні рекомендації до вивчення освітнього компонента для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Географія»

За редакцією автора